

## דוח על מאזן זכויותיה והתחייבויותיה

של המדינה ליום 31.12.00<sup>1</sup>

על פי סעיף 12 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב], חייב שר האוצר (להלן - השר) להמציא למבקר המדינה את מאזן זכויותיה והתחייבויותיה של המדינה. המאזן הוא מאזן הזכויות והתחייבויות של המדינה שנוצרו מביצוע התקציב (מאזן מוניטרי) ושל אלה שנוצרו מחוץ למסגרת התקציב (מאזן שוטף).  
להלן מאזן זכויותיה והתחייבויותיה של המדינה ליום 31.12.00, בהשוואה למאזן ל-31.12.99, על פי נתונים שמסר שר האוצר (במיליוני ש"ח):

### מאזן שוטף

| 31.12.00   | התחייבויות         | 31.12.99  |  | 31.12.00 | זכויות                  | 31.12.99 |
|------------|--------------------|-----------|--|----------|-------------------------|----------|
| 311.1      | המחאות שלא נפרדו   | 306.2     |  | 14,367.3 | יתרות בבנקים ודמי מחזור | 13,134.1 |
| 8,293.8    | פיקדונות שהתקבלו   | 8,105.9   |  |          |                         |          |
| 593.5      | הפרשות וקרנות      | 481.7     |  |          |                         |          |
| 27,962.9   | זכאים              | 25,155.3  |  | 11,548.4 | חייבים                  | 11,212.2 |
| 37,161.3   | ס"ה                | 34,049.1  |  | 25,915.7 | ס"ה                     | 24,346.3 |
| (11,245.6) | עודף (גירעון) נצבר | (9,702.8) |  |          |                         |          |
| 25,915.7   | ס"ה                | 24,346.3  |  | 25,915.7 | ס"ה                     | 24,346.3 |

<sup>1</sup> מוגש לפי סעיף 19 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב].

## מאזן מוניטרי

| 31.12.00  | התחייבויות                                      | 31.12.99  | 31.12.00  | זכויות                                   | 31.12.99  |
|-----------|-------------------------------------------------|-----------|-----------|------------------------------------------|-----------|
| 388,396.0 | מלוות פנים                                      | 386,532.0 | 61,260.4  | הלוואות ופיקדונות <sup>(1)</sup>         | 63,523.7  |
| 91,674.0  | מלוות חוץ <sup>(3)</sup>                        | 94,488.6  | 2,768.4   | מניות הבנקים                             | 3,639.5   |
| 5,945.7   | מקדמות בנק ישראל                                | 6,366.9   | 5,344.6   | שבהסדר                                   | 5,118.1   |
| 486,015.7 | ס"ה                                             | 487,387.5 | 987.7     | השקעות במניות                            | 1,107.2   |
| 187.5     | התחייבויות בגין ביטוח הצמדה ושער <sup>(4)</sup> | 222.1     | 164.8     | השקעות בשטרי הון                         | 177.5     |
|           |                                                 |           | 3,133.0   | מלאי                                     | 3,155.0   |
|           |                                                 |           | 3,883.4   | נכסים בגין הסכמים שטרם נרשמו             | 3,790.2   |
|           |                                                 |           | 60.0      | דירות להשכרה ולמכירה                     | 60.0      |
|           |                                                 |           | 398.2     | הון מניות בנק ישראל                      | 489.9     |
| 486,203.2 | ס"ה                                             | 487,609.6 | 78,000.5  | איגרות חוב של ממשלת ארה"ב <sup>(2)</sup> | 81,061.1  |
|           |                                                 |           | 408,202.7 | ס"ה                                      | 406,548.5 |
| 486,203.2 | ס"ה                                             | 487,609.6 | 486,203.2 | גירעון מוניטרי                           | 487,609.6 |

- (1) משנת 1997 ואילך נכללה הפרשה לחובות מסופקים בגין חלק מהחובות שביתם מוטלת בספק. ההפרשה לחובות מסופקים ל-31.12.00 היתה בסך 4,843.8 מיליון ש"ח והופחתה מסכום ההלוואות והפיקדונות.
- (2) השקעה באיגרות חוב של ממשלת ארה"ב המופקדות בנאמנות להבטחת מלוות בדולרים שהתקבלו מבנקים בארה"ב ויתרתם ליום 31.12.00 היתה כ-2,947.9 מיליון דולר (ראו עמ' 000). יתרת איגרות החוב ליום 31.12.00 שווה ל-98.5 מיליון דולר, והיתרה ל-31.12.99 שווה ל-118.0 מיליון דולר.
- (3) יתרת החוב אינה כוללת ערבויות חוץ-תקציביות שהתקבלו מארה"ב בסך 5,212 מיליון דולר ופיקדונות בבנקים מכספים בערבות ממשלת ארה"ב בסך של 1,609.4 מיליון דולר. יתרות אלו כלולות במאזן השוטף.
- (4) התחייבויות אלה אינן נובעות מביצוע תקציב אלא מביצוע מדיניות הממשלה בנושא זה.

### המאזן השוטף : המאזן השוטף משקף בסעיפיו בעיקר את היתרות האלה :

1. יתרות בבנקים הנובעות מפעולות תקציביות ומפעולות מחוץ למסגרת התקציב.
2. יתרות של חייבים וזכאים של המפעלים העסקיים של המדינה, המנהלים את ספרי החשבונות שלהם על בסיס מצטבר, דהיינו רושמים הוצאה כאשר נוצרת התחייבות של המדינה לשלם לזכאי, ורושמים הכנסה כאשר נוצרת התחייבות של החייב לשלם למדינה. היתרות של חייבים הן בדרך כלל בשל הכנסות שנוקפו לחשבונות הכנסה תקציביים בשנה השוטפת ולא נגבו עד סוף השנה, והיתרות של זכאים הן בדרך כלל יתרות לזכות ספקים של המפעלים העסקיים.

3. השכר והמשכורות של עובדי המדינה לחודש דצמבר בשנה פלונית משולמים בינואר בשנה שאחריה, אך הוצאה זו נזקפת לחובת התקציב של השנה שבה חל אותו דצמבר, וכלולה במאזן השוטף, במסגרת ההתחייבויות, בסעיף "זכאים בעד משכורת".
  4. יתרות של פיקדונות שהופקדו במשרדי הממשלה, אך אינם מתוקצבים, ולכן לא נרשמו כהכנסה תקציבית. פיקדונות אלה מוצגים אפוא במאזן השוטף, במסגרת ההתחייבויות, בסעיף "פיקדונות שהתקבלו".
  5. התחייבות של המדינה, שלא תוקצבה, הנובעת מקבלת הלוואה לטווח קצר ולא נפרעה עד סוף השנה, באה לידי ביטוי במאזן השוטף.
  6. התחייבויות של המדינה בגין מלוות לזמן ארוך, שאותן הנפיקה בשוק ההון בארה"ב בערבות ממשלת ארה"ב, לא נרשמו כתקבולים בתקציב המדינה, ויתרותיהן אינן כלולות במצבת החובות אלא במאזן השוטף, בסעיף זכאים של החשב הכללי.
  7. התוצאה מביצוע התקציב (כולל התקציב של המפעלים העסקיים) - עודף או גירעון - באה לידי ביטוי במאזן השוטף, והיא המאזנת אותו. כאשר ההכנסות גדולות מן ההוצאות, הדבר משתקף בעלייה של העודף המצטבר או בירידה של הגירעון המצטבר, ואילו כאשר סכום ההוצאה גדול מסכום ההכנסה, הדבר משתקף בעלייה של הגירעון המצטבר או בירידה של העודף המצטבר.
- המאזן המוניטרי:** המאזן המוניטרי מציג בעיקר את הזכויות וההתחייבויות הנובעות מביצוע התקציב. סכומי ההתחייבויות שהמדינה מקבלת עליה במסגרת תקציב המדינה, נוסף על הסכומים המשמשים לתשלום חובות, מיועדים למימון תקציב הפיתוח והגירעון בתקציב. ההתחייבויות האמורות והנכסים המוניטריים משתקפים ברשימת הזכויות וההתחייבויות המוניטריות הנובעות מביצוע התקציב (להלן - המאזן המוניטרי). המאזן המוניטרי אינו משקף נכסים שאינם מוגדרים "מוניטריים", כגון השקעות במערכת הביטחון, בתשתית (כבישים וכד'), במבנים שבידי המדינה ובציוד שברשותה. משום כך אין איזון בין הזכויות (הנכסים) לבין ההתחייבויות במאזן המוניטרי. חוסר איזון זה נוצר גם בשל ההבדלים בין תנאי ההלוואות שהממשלה נותנת (בעיקר אלה שניתנו בעבר) לבין תנאי המלוות שהיא מקבלת, וגם מכיוון שבעבר נהגה הממשלה לתת הלוואות בהיקף גדול ללא תנאי הצמדה (מקצתן מתקציב המדינה ומקצתן מחוץ לתקציב במסגרת הסדרי ביטוח הצמדה למדד או לשער המטבע). בשל חוסר האיזון יש עודף גדול של התחייבויות, שגדל והולך משנה לשנה. בשנת 2000 חושבה ונכללה במאזן ריבית בסך כ- 5,386.3 מיליון ש"ח (כ-1,332.9 מיליון דולר) שנצברה בגין מלוות חוץ.
- עודף ההתחייבויות על הזכויות במאזן המוניטרי ליום 31.12.00 הסתכם ב-408,202.7 מיליון ש"ח. כלל ההתחייבויות במאזן המאוחד (ראו להלן) ליום 31.12.00 היה גדול מכלל הזכויות ב-419,448.3 מיליון ש"ח. 11,245.6 מיליון ש"ח מסכום זה הם גירעון מצטבר במאזן השוטף.
- מאזן המדינה על שני חלקיו - המאזן השוטף והמאזן המוניטרי - אינו מציג תמונה מלאה של הזכויות וההתחייבויות המוניטריות של המדינה. כדי להשלים את התמונה, צירף החשב הכללי שבמשרד האוצר (להלן - החשכ"ל) למאזן נספחים בנושא השווי המאזני של השקעות המדינה במניות ובנושא התחייבויות הממשלה לפנסיה ופיצויים לעובדי המדינה:
1. השקעות הממשלה בחברות ממשלתיות הוצגו על בסיס השווי המאזני של החברות ליום 31.12.00, ויתרות ההשקעות מהשנה הקודמת (מספרי ההשוואה) הותאמו למדד המחירים לצרכן (להלן - המדד) לחודש דצמבר 2000. השקעות בחברות שיש להן גירעון בהון הוצגו כבעבר בערך סמלי של 1,000 ש"ח. לא נכללו חברות שחלקה של המדינה בהן קטן מ-10%. ההשקעות בחברות שטרם הציגו דוחות כספיים לשנת 2000 הוצגו על פי נתוני דצמבר 1999 שהותאמו לערך השקל בדצמבר 2000. ההשקעות הוצגו על פי חלקה של המדינה בשווי המאזני של החברות וב-31.12.00 הן הסתכמו ב-20.6 מיליארד ש"ח, לעומת 20.5 מיליארד ש"ח ב-31.12.99.

2. במאזן המדינה ליום 31.3.91 נכלל לראשונה, בביאור למאזן, סכום המבטא את המחויבות האקטוארית של הממשלה לתשלומי קצבה ולזכויות אחרות של עובדי המדינה. מאז הוצגה בכל שנה המחויבות האקטוארית של הממשלה בנספח למאזן. ההתחייבות הכוללת של הממשלה לקצבה ולזכויות אחרות של עובדיה ליום 31.12.99 היתה 190.7 מיליארד ש"ח. בדין וחשבון הכספי ליום 31.12.00 צוין כי "התחייבות הממשלה לקצבה ולזכויות אחרות של עובדיה אינן נכללות השנה בגוף הדוח ולא בנספח".

3. לפי דברי ההסבר של החשכ"ל במבוא למאזן המוניטרי ליום 31.12.00, ההתחייבויות החוזיות של משרדי הממשלה<sup>2</sup> כלפי גופים חיצוניים הסתכמו עד אותו מועד ב-59,327.8 מיליון ש"ח, לעומת 49,244.9 מיליון ש"ח ליום 31.12.99. לקראת תום שנת 2000 העביר אגף החשכ"ל לחשבי המשרדים הוראות תכ"ם (תקנות כספים ומשק) בעניין הדיווח על מצב ההתחייבויות ליום 31.12.00. על פי הוראות אלה, יש לכלול בדיווח את כל ההתחייבויות שנחתמו במהלך השנה וכן את יתרת ההתחייבויות ליום 31.12.00 משנים קודמות. עיקר הגידול היה בהתחייבויות של משרד הביטחון.

4. בדברי ההסבר של החשכ"ל למאזן המוניטרי ליום 31.12.00 כלולה רשימה מפורטת של יתרת הערבויות ליום 31.12.00 שנתנה המדינה על סמך אישור ועדת הכספים של הכנסת. יתרה זו מסתכמת ב-15.5 מיליארד ש"ח, לעומת 15.9 מיליארד ש"ח ליום 31.12.99 (ראו להלן).

## המאזן השוטף

החשכ"ל מכין שלושה מאזנים של הזכויות וההתחייבויות השוטפות: אחד לחשבונות של אגף החשכ"ל ואחד לחשבונות של משרדי הממשלה, ומאזן מאוחד של שני המאזנים האמורים, המשקף את הזכויות וההתחייבויות השוטפות של המדינה (ראו הטבלה לעיל).

### הפרשי שערור

חלק ניכר מהזכויות וההתחייבויות השוטפות נקוב במטבע חוץ (להלן - מט"ח). המערכת לעיבוד נתונים של אגף החשכ"ל מאפשרת לנהל חשבונות אלה במט"ח ובש"ח ולחשב הפרשי שערור לכל יתרה במט"ח.

הרוב הגדול של פעולות השערור נעשה בחשבונות מט"ח של החשכ"ל ושל משרדי הממשלה. הפרשי השערור נרשמים בחשבון מיוחד, ובסוף השנה מועברת היתרה בחשבון זה לחשבונות תקציביים. הפרשי השערור נובעים מהשינויים בשערים של מטבעות חוץ. ביום 31.12.99 היה השער היציג של הדולר 4.153 ש"ח, וביום 31.12.00 - הוא היה 4.041 ש"ח.

בשנה הנסקרת היו הפרשי השערור של ההתחייבויות גדולים מהפרשי השערור של הזכויות, וההפרש נטו, בסך כ-124.9 מיליון ש"ח, הועבר לסעיף תשלומי ריבית ועמלות שבתקציב המדינה. הפרשי השערור האלה נוגעים לזכויות ולהתחייבויות של המדינה המשתקפות במאזן השוטף. יש לציין שהפרשי השערור של הזכויות וההתחייבויות במאזן המוניטרי, הנובעות מביצוע התקציב, אינם נזקפים להכנסות ולהוצאות תקציביות.

2 התחייבויות לפי חושים שעשו משרדי הממשלה, ואינן כלולות בהתחייבויות המוצגות במאזן.

## גירעון נצבר

סעיף זה מייצג את ההפרש הנצבר הרב-שנתי בין ההכנסות לבין ההוצאות, כפי שנרשמו בדוחות ביצוע התקציב. להלן נתונים על שנת 2000:

| ביצוע התקציב                   | במיליוני ש"ח |
|--------------------------------|--------------|
| תקבולים                        | 219,560.2    |
| תשלומים                        | 221,103.0    |
| גירעון קופתי (-) בביצוע התקציב | (-) 1,542.8  |
| גירעון נצבר (-) לתחילת השנה    | (-) 9,702.8  |
| גירעון נצבר (-) ליום 31.12.00  | (-) 11,245.6 |

## זכויות שוטפות

יתרת הזכויות השוטפות ליום 31.12.00 היתה 25,915.7 מיליון ש"ח לעומת 24,346.3 מיליון ש"ח ביום 31.12.99. בטבלה שלהלן מפורטות הזכויות השוטפות ליום 31.12.00 וליום 31.12.99, על פי נתוני החשב"ל (במיליוני ש"ח).

| 31.12.99 | 31.12.00 |                       |
|----------|----------|-----------------------|
| 6,219.5  | 7,440.9  | בנק ישראל             |
| 6,667.5  | 6,856.1  | בנקים אחרים           |
| 247.1    | 70.3     | דמי מחזור             |
| 886.1    | 1,054.9  | חייבים למפעלים עסקיים |
| 1,905.0  | 2,619.7  | חייבים למשרדי ממשלה   |
| 8,421.1  | 7,873.8  | חייבים לחשב"ל         |
| 24,346.3 | 25,915.7 | ס"ה                   |

## בנק ישראל

1. היתרה ליום 31.12.00 בסעיף זה היתה 7,440.9 מיליון ש"ח והיא גדולה ב-1,221.4 מיליון ש"ח מהיתרה ליום 31.12.99. יתרה זו כוללת את היתרות של החשכ"ל (6,529.8 מיליון ש"ח) ושל משרדי ממשלה (911.1 מיליון ש"ח). החשכ"ל קיבל מהחשבונות של משרדי הממשלה מסמכים בעניין התאמות בנק לחשבונות בבנק ישראל וגם לחשבונות של המשרדים המתנהלים בבנק הדואר (חשבונות סילוקין). ממסמכים אלה עולה כי בשנה הנסקרת היתה התאמת יתרות בין בנק ישראל לחשבונות, חוץ מהחשבונות של משרד הביטחון. החשכ"ל קיבל ממשרד הביטחון התאמות חלקיות. אשר לחשבונות המנוהלים בבנק הדואר, משרד מבקר המדינה בדק את הדיווחים שהגישו המשרדים על התאמת חשבונות אלה והעלה, שלא היתה התאמה בחשבונות של משרד הביטחון, משרד הבינוי והשיכון, הנהלת בתי המשפט ושירות התעסוקה. עוד העלתה הבדיקה, כי ב-31.12.00 הגישו רוב המשרדים לחשכ"ל רשימה מפורטת של השקים שטרם נפרעו (לפי המוטב, התאריך והסכום). היתרה של משרדי הממשלה (בבנק ישראל ובבנק הדואר) כוללת בעיקר את היתרות של היחידות האלה:

**הנהלת בתי המשפט:** היתרה של הנהלת בתי המשפט בבנק הדואר ב-31.12.00 היתה כ-165.6 מיליון ש"ח. סך הפיקדונות שהפקידו בעלי דין בבתי המשפט (מסיבות שונות, כגון הגשת ערעורים ושחרורים בערובה), הוא כ-274.3 מיליון ש"ח. מסכום היתרה סך של 107.7 מיליון ש"ח הוא התחייבות החשכ"ל להנהלת בתי המשפט (בעניין זה ראו הפרק "ביצוע גזרי דין בבתי משפט והמרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות", בדוח שנתי 48, עמ' 417).

**אגף מס הכנסה - הכנסות:** בחשבונות אגף מס הכנסה בבנק הדואר נותרו הכנסות בסך כולל של 161.3 מיליון ש"ח, שהן תקבולים של מס הכנסה שהועברו לאחר 31.12.00 לחשבון החשכ"ל בבנק ישראל.

**החשב הכללי:** היתרה של החשכ"ל בבנק ישראל ליום 31.12.00, בסך כ-6,529.8 מיליון ש"ח, היא ההפרש בין הסכום הכולל של יתרות החובה בעשרה חשבונות - 50,239.4 מיליון ש"ח - לבין הסכום הכולל של יתרות הזכות בשלושה חשבונות - 43,709.6 מיליון ש"ח. בחשבונות החשכ"ל בבנק ישראל כלולים שלושה חשבונות הקשורים למלווה קצר מועד (להלן - מק"מ) אשר יתרתם הכוללת היא אפס: חשבון אחד ביתרת חובה בסך 29,264.9 מיליון ש"ח, המבטא את השווי הכספי<sup>3</sup> של סך המק"מ שהממשלה מנפיקה, ושניים ביתרת זכות - אחד, בסך 28,807.9 מיליון ש"ח, מבטא את השווי הכספי של סך המק"מ המוחזק בידי הציבור; ואחד, בסך 457 מיליון ש"ח, מבטא את השווי הכספי של מק"מ שנשארו בידי בנק ישראל. על פי חוק מלווה קצר מועד, התשמ"ד-1984 (להלן - חוק המק"מ), הממשלה רשאית להנפיק מק"מ ולמכור אותו לבנק ישראל בלבד. בנק ישראל ימכור את המק"מ לציבור ויקנה אותם ממנו כל אימת שהדבר יהיה נחוץ, לדעת נגיד בנק ישראל, לשם הרחבתם או צמצומם של אמצעי התשלום, דהיינו להזרמת כספים למשק או לספיגתם מהציבור. מינהל מלוות המדינה בבנק ישראל מטפל במכירת המק"מ ובפדיונם.

באוגוסט 1996 תוקן חוק המק"מ ונקבע בו שהממשלה לא תהיה רשאית להשתמש בתמורת אג"ח שנמכרו לבנק ישראל אלא לשם פירעון המלווה לפי חוק המק"מ או לתשלום הריבית עליו. כדי ליישם את התיקון לחוק, שינה בנק ישראל במאי 1997 את דרך הרישום של חשבונות המק"מ. הבנק פתח חשבון שנרשם ביתרת חובה - מסגרת פיקדון מק"מ - שכולל אך ורק את השווי הכספי של

3 השווי שבו המק"מ נקנה מהממשלה, דהיינו הערך הנקוב בניכוי הוצאות הריבית (ריבית חשכ"ל).

הנפקות המק"מ, ובמקביל נותרו שני חשבונות הזכות שמייצגים את יתרות המק"מ שבידי הציבור ובידי בנק ישראל. כמו כן שונתה שיטת החישוב של הריבית על פיקדונות החשכ"ל בבנק ישראל, והיא מחושבת לפי ריבית חשכ"ל. כתוצאה מכך אין לחשכ"ל הכנסות או הוצאות עקב הפרשי ריבית.

היתרה בחשבון הראשי של החשכ"ל בבנק ישראל הרשומה בספרי החשכ"ל היתה 14,444.7 (-) מיליון ש"ח ביום 31.12.00, לעומת 14,689.4 (-) מיליון ש"ח ביום 31.12.99. בחשבון זה כלולים פיקדונות שהממשלה יכולה להשתמש בהם למימון תקציב המדינה.

בבנק ישראל יש עוד חשבונות של החשכ"ל שבהם יתרת חיובה, כמפורט להלן:

(א) החשכ"ל מנהל חמישה חשבונות מט"ח בבנק ישראל: (1) חשבון ובו הכספים של משרד הביטחון; יתרת החשבון ב-31.12.00 היתה 1,026.4 מיליון ש"ח (254 מיליון דולר). (2) חשבון מט"ח מיוחד; יתרת החשבון ב-31.12.00 היתה 428.9 מיליון ש"ח (106 מיליון דולר), לעומת 845.9 מיליון ש"ח ב-31.12.99. (3) שני חשבונות מיוחדים שבהם נרשם הסיוע האזרחי שהתקבל מממשלת ארה"ב; יתרת החשבונות בסוף השנה הנסקרת היתה 5,047.5 מיליון ש"ח. (4) חשבון שנפתח בשנת 1993, ובו נרשמו כספי מלוות שגייסה מדינת ישראל בארה"ב (בערבות ממשלת ארה"ב). היתרה בחשבון זה ביום 31.12.00 היתה 14,223.6 מיליון ש"ח (3,519.8 מיליון דולר), לעומת 13,783.1 מיליון ש"ח בשנת 1999 (ראו להלן).

(ב) בפברואר 1988 נעשה הסדר בין משרד האוצר לבין בנק ישראל בדבר פעולות הבנק בבורסה לניירות ערך לשם ייצוב שערים של אג"ח ממשלתיות. נקבע, שההסדר יחול על אג"ח שיונפקו מתחילת ההסדר, ומכל סדרה יועמדו לרשות בנק ישראל בעת ההנפקה לא יותר מ-3% שישמשו מלאי לייצוב שערים, ובסך הכול לא יותר מ-200 מיליון ש"ח לשנה. עוד נקבע, שהתמורה מהמכירות תופקד בבנק ישראל בפיקדון חסום לזכות הממשלה, ופיקדון זה, שנועד לייצוב שערים, יישא ריבית זהה לזו של יתר פיקדונות הממשלה. יתרת הפיקדון הזה ב-31.12.00 היתה 241 מיליון ש"ח, לעומת ל-267 מיליון ש"ח ב-31.12.99. על פי פנייה ממשרד האוצר הופסק בינואר 1993 ההסדר לרכישות במקור לשם ייצוב שערים, ועל כן מופחת הפיקדון בהדרגה כנגד פדיון אג"ח שנרכשו בעבר למטרה זו. הפדיון יסתיים בשנת 2009.

(ג) בחשבונות החשכ"ל בבנק ישראל כלול גם חשבון שבו פיקדונות שהפקידו, כתנאי לקבלת רישיון מבטח, תאגידים מחו"ל הרשומים בישראל ועוסקים בביטוח בישראל. ב-31.12.00 היתה היתרה בחשבון זה כ-2.5 מיליון ש"ח (ראו להלן "פיקדונות שהתקבלו").

(ד) כמו כן כלול בחשבונות האמורים חשבון שבו כספים למתן הלוואות למורים בסך 3.5 מיליון ש"ח.

2. בחשבונות הבנק של החשכ"ל הרשומים בספרי בנק ישראל כלולים שלושה חשבונות הקשורים להקמת קרנות דו-לאומיות למחקר בשנים 1972 ו-1977. להלן היתרות בחשבונות אלה ליום 31.12.00:

|                                                                |                 |
|----------------------------------------------------------------|-----------------|
| קרן דו-לאומית למדע ארה"ב - ישראל                               | 25,200 ש"ח      |
| קרן דו-לאומית למחקר ולפיתוח תעשייתי ארה"ב-ישראל (במטבע ישראלי) | 24,991 ש"ח      |
| קרן דו-לאומית למחקר ולפיתוח תעשייתי ארה"ב - ישראל (במט"ח)      | 33,018,749 דולר |

בנק ישראל נתן למשרד האוצר מקדמות להקמת שלוש הקרנות האמורות. המשרד התחייב לפרוע את המקדמות רק בעת פירוק הקרנות, ולכן היתרות האמורות של הקרנות רשומות בספרי בנק ישראל לחובת האוצר. במאזן המוניטרי ל-31.12.00 נקובה התחייבות בסך 133.4 מיליון ש"ח בשל קרנות אלה, הכוללת גם את חלקה של ממשלת ארה"ב במקדמות מבנק ישראל, וכנגד יתרת המקדמה יש בסעיף "הלוואות ופיקדונות" הפקדה של 50% בקרנות הדו-לאומיות בבנק ישראל.

**בנק הדואר:** היתרה של בנק הדואר בבנק ישראל כוללת שני סכומים - אחד בש"ח ואחד במט"ח. על פי מאזן המדינה ליום 31.12.00, היתרה בש"ח היתה אפס. להלן הסיבה ליתרה זו: לפי הסדר בין החשכ"ל לבין בנק הדואר, מעביר בנק ישראל בכל יום את היתרה שבחשבון בנק הדואר - בין שזו יתרת זכות ובין שזו יתרת חובה - לחשבון החשכ"ל בבנק ישראל, ולכן בסוף כל יום היתרה בחשבון בנק הדואר בבנק ישראל היא אפס. בעקבות הסדר זה רשום בספרי בנק הדואר חשבון פיקדון של בנק הדואר אצל החשכ"ל, וחשבון מקביל רשום בספרי החשכ"ל, והוא מבטא את החוב של החשכ"ל לבנק הדואר. מאחר שמדובר בחובות בין-משרדיים, שני חשבונות אלה מקוזים זה את זה ואינם מוצגים במאזן המדינה. על פי ספרי החשכ"ל, ב-31.12.00 הסתכם הפיקדון של בנק הדואר אצל החשכ"ל ב-16,780.4 מיליון ש"ח. נוסף על הפיקדון בשקלים האמור יש לבנק הדואר חשבון מט"ח בבנק ישראל, ובו מט"ח של המינהל האזרחי בעזה ויו"ש, שהופקד בבנק הדואר, ובנק הדואר הפקיד אותו, כאמור, בבנק ישראל. היתרה בחשבון זה ב-31.12.00 היתה כ-4 מיליון ש"ח.

## בנקים אחרים

להלן הרכיבים העיקריים של סעיף זה, שיתרתו ב-31.12.00 היתה 6,856.1 מיליון ש"ח, לעומת 6,667.5 מיליון ש"ח ב-31.12.99:

**פיקדונות של האוצר בבנקים:** חלק מכספי אוצר המדינה מופקדים על ידי החשכ"ל בבנקים מסחריים, בפיקדונות לזמן קצר. היתרה של פיקדונות אלה ב-31.12.00 היתה 4,144.5 מיליון ש"ח (1,025.6 מיליון דולר), לעומת 3,645.6 מיליון ש"ח (877.8 מיליון דולר) ב-31.12.99.

**נציגות משרד האוצר בארה"ב:** היתרות של חשבונות הנציגות הסתכמו ביום 31.12.00 ב-2,080.9 מיליון ש"ח (514.9 מיליון דולר). הנציגות העבירה לחשכ"ל את אישורי הבנקים על היתרות.

**בנק הדואר:** היתרה ב-31.12.00 היתה 466.8 מיליון ש"ח, לעומת 391.9 מיליון ש"ח ב-31.12.99. היתרה ב-31.12.00 היתה מורכבת מיעושה מפיקדונות בבנקים אחרים ורובה מהסכומים האלה: 1. המחאות לגבייה שהתקבלו באשנבי בנק הדואר - 331.4 מיליון ש"ח (לעומת 311.1 מיליון ש"ח ב-31.12.99). 2. דמי מחזור תפעוליים של הקופאים באשנבי בנק הדואר בסניפי רשות הדואר בכל רחבי הארץ - 119.1 מיליון ש"ח (לעומת 74.8 מיליון ש"ח ב-31.12.99).

**משרד החוץ:** היתרה ב-31.12.00 היתה 91 מיליון ש"ח, והיא כספי נציגויות המשרד בחו"ל המופקדים בבנקים.



## דמי מחזור

על פי הוראות תכ"ס, דמי המחזור האישיים מיועדים למימון הוצאות אש"ל ונסיעות שאינן ברכב שירות או במכונית פרטית, ואילו דמי המחזור היחידתיים מיועדים למימון הוצאות תכופות וקטנות של היחידות הממשלתיות. עד סוף כל שנה יש לגבות את כל היתרות בחשבונות דמי המחזור, הן האישיים והן היחידתיים, כדי להגיע ליתרה אפס. אי-סגירת כמה מהיתרות בחשבונות הללו מותרת אך ורק לאחר קבלת אישור מראש ובכתב מהחשכ"ל.

דמי המחזור על פי המאזן השוטף ליום 31.12.00 הסתכמו ב-70.3 מיליון ש"ח, לעומת 247.1 מיליון ש"ח ב-31.12.99. לפי הרשום בחשבונות החשכ"ל, הסכומים העיקריים הוחזקו בידי יחידות ועובדים של משרד הביטחון (51.2 מיליון ש"ח), של משרד החוץ (7.1 מיליון ש"ח), של נתיב (4 מיליון ש"ח), של משטרת ישראל (2.4 מיליון ש"ח) ושל המשרד לקליטת העלייה (1 מיליון ש"ח).

## חייבים למפעלים עסקיים

בסעיף זה רשומים החובות למפעלים עסקיים של הממשלה בעד שירותים וטובין שסיפקו, והתמורה בעדם אמורה להתקבל לאחר תאריך המאזן. המפעלים העסקיים מנהלים את החשבונות על בסיס צבירה, ולא על בסיס מזומנים, כפי שנוהגות שאר יחידות הממשלה. כלומר הם רשומים כהוצאה סכום שהוקצה בתקציב בעבור עבודה, שירות או נכס, אם נעשתה העבודה או ניתן השירות או הנכס, גם אם לא התקבל התשלום בעדם; כמו כן הם זוקפים להכנסות את ערך השירותים או הנכסים שסיפקו, גם אם לא התקבלה התמורה בעדם עד סוף השנה. שיטה חשבוניתית זו של ניהול תקציב המפעלים העסקיים של הממשלה מעוגנת בחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985. היתרה בסעיף הנדון הסתכמה ב-1,054.9 מיליון ש"ח, לעומת 886.1 מיליון ש"ח בשנת 1999, והיא של המפעלים העסקיים האלה:

| מיליוני ש"ח |                              |
|-------------|------------------------------|
| 1,045.9     | בתי חולים ממשלתיים           |
| 6.0         | מינהל מקרקעי ישראל           |
| 1.6         | נמל יפו                      |
| 0.9         | המדפיס הממשלתי               |
| 0.5         | המכון לפיריון העבודה והייצור |
| 1,054.9     | ס"ה                          |

**בתי חולים ממשלתיים:** בתוספת השנייה לחוק התקציב לשנת 1998 נכללו בפעם הראשונה בתי החולים הממשלתיים הכלליים, דהיינו עברו למעמד של "מפעלים עסקיים" בהתאם לסעיף 8 בחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985. מתכונת זו איננה משנה את מעמד בתי החולים בתורת בתי חולים ממשלתיים, וימשיכו לחול עליהם כל הוראות החוק, התקנות, ההנחיות וההסדרים שחלו עליהם עד 1998, למעט ייחוס ההוצאה וההכנסה לשנה על בסיס צבירה במקום על בסיס מזומנים. יתרת החייבים לבתי החולים הממשלתיים ליום 31.12.00 היתה 1,045.9 מיליון ש"ח, מזה כ-921.6 מיליון ש"ח חובות של קופות החולים.

**מינהל מקרקעי ישראל:** יתרת החייבים למינהל ב-31.12.00 הסתכמה ב-6 מיליון ש"ח. על פי ספרי המינהל, 4.4 מיליון ש"ח מסכום זה הם חוב של חברת עמידר ו-1.3 מיליון ש"ח חוב של הקרן הקיימת לישראל.

**המכון לפיריון העבודה והייצור:** יתרת החייבים למכון ב-31.12.00 היתה כ-0.5 מיליון ש"ח, שהם חובות של לקוחות בעד שירותים שקיבלו מהמכון. בתחילת שנת 1998 נמכר המכון לגופים פרטים אך גביית התשלומים מהחייבים שנותרו הועברה לטיפול משרד העבודה והרווחה.

### חייבים למשרדי ממשלה

היתרה בסעיף זה, בסך 2,619.7 מיליון ש"ח, היא בעיקר מהחייבים למשרדי ממשלה וליחידות האלה:

| מיליוני ש"ח |                             |
|-------------|-----------------------------|
| 2,529.4     | משרד הביטחון                |
| * 54.3      | בנק הדואר                   |
| 27.0        | נציגות משרד האוצר בניו יורק |
| 9.4         | משרד ראש הממשלה             |

\* בדיון וחשבון הכספי חוב בנק הדואר מוצג בסך 52.8 מיליון ש"ח כיוון שמאזן הבנק אושר סופית ב-11.6.01

**בנק הדואר:** יתרת החייבים ביום 31.12.00 הסתכמה ב-54.3 מיליון ש"ח. היתרה כוללת את הסכומים האלה:

| מיליוני ש"ח |                             |
|-------------|-----------------------------|
| 44.4        | החשכ"ל בגין ריבית           |
| 8.7         | חייבים שונים                |
| 0.8         | יתרות חובה בחשבונות סילוקין |
| 0.4         | חובות מסופקים               |
| 54.3        | ס"ה                         |

1. שירותי בנק הדואר ניתנים באמצעות רשות הדואר, שהחלה לפעול במאוס 1987. על פי הסכם השירותים שנחתם באוגוסט 1990 בין בנק הדואר לבין רשות הדואר, העמלות שהרשות גובה בשביל הבנק יועברו אליו, כפי שנעשה בעבר. בנק הדואר מנכה מסכומים אלה, על פי נוסחה שנקבעה, סכומים שנועדו למימון הפעולות של הנהלת הבנק, ואת היתרה הוא מעביר לרשות הדואר כעמלה תמורת השירותים שהיא נותנת לו. הבנק מעביר לרשות הדואר גם את הריבית שהחשכ"ל משלם לו.

2. היתרה בסך 8.7 מיליון ש"ח בסעיף "חייבים שונים" כוללת את הסכומים האלה: (א) 8.4 מיליון ש"ח, חוב שנובע מתשלומי הציבור ללקוחות הבנק באמצעות כרטיסי אשראי (לרבות תשלומים דחויים); (ב) כ-0.3 מיליון ש"ח חוב של בנקי - דואר בחו"ל עבור כספים ששילם הבנק בעד העברת כספים במט"ח לישראל.
3. יתרות החובה בחשבונות סילוקין, בסכום של 0.8 מיליון ש"ח, הן תוצאה ממשיכות של לקוחות פרטיים ועסקיים.
4. יתרת החובות המסופקים ב-31.12.00 היתה 0.4 מיליון ש"ח. בדין וחשבון הכספי ציין רואה החשבון של הבנק כי הבנק לא הפריש סכומים בגין חובות מסופקים שעליהם היתה מחלוקת בינו לבין הרשות, כיוון שהרשות נטלה עליה את האחריות לטיפול בהם ותפצה את הבנק אם יימחקו החובות.

### חייבים לחשכ"ל

היתרות הכלולות בסעיף זה הן של חשבונות חייבים לחשכ"ל בסך כולל של 7,873.8 מיליון ש"ח, כמפורט להלן:

| מיליוני ש"ח | חייבים לחשכ"ל                        |
|-------------|--------------------------------------|
| 6,050.1     | כספי ערבויות מארה"ב - חברת החשמל     |
| 655.7       | כספי ערבויות מארה"ב - הלוואות לבנקים |
| 190.0       | מינהל מקרקעי ישראל                   |
| 52.3        | פעולות "בונדס" - בנק ישראל           |
| 925.7       | שונים                                |
| 7,873.8     | ס"ה                                  |

**כספי ערבויות מארה"ב - חברת החשמל:** היתרה ביום 31.12.00, בסך 6,050.1 מיליון ש"ח (1,497 מיליון דולר), היא הלוואה שקיבלה חברת החשמל באמצעות הבנק לפיתוח התעשייה לשם מימון עבודות תשתית. סכום זה ניתן מכספי המלוות שבערבות ממשלת ארה"ב (ראו להלן).

**כספי ערבויות מארה"ב - הלוואה לבנקים:** היתרה ביום 31.12.00, בסך 655.7 מיליון ש"ח (162.3 מיליון דולר), ניתנה לבנקים מסחריים כפיקדון מכספי המלוות שבערבות ממשלת ארה"ב למתן הלוואות למגזר העסקי. בשנת 1999 ניתנה לרשות שדות התעופה הלוואה בסך כ-100 מיליון דולר מידי קונסורציום של חמישה בנקים ישראליים. ההלוואה נושאת ריבית של 6.604% לשנה בתוספת מרווח לבנקים בשיעור 0.3% בשנה. הריבית תיפרע ב-58 תשלומים חצי שנתיים החל ב-1999, והקצן - ב-40 תשלומים חצי שנתיים רצופים החל ב-2008. מסכום ההלוואות נוכח סך של 4.5 מיליון דולר לעמלה ששילמה ממשלת ישראל בגין גיוס הכספים.

**מינהל מקרקעי ישראל:** יתרת החייבים ביום 31.12.00, בסך 190 מיליון ש"ח, היתה סכום החובות של חוכרים בעד דמי חכירה ראשוניים הנגבים באמצעות בנקים לפי הסכמים עמם. הסדרים אלה נועדו למתן הלוואות מהבנקים למי שחייבים דמי חכירה למינהל, ולחייבי מס הכנסה ומכס.

מתן הלוואות אלה אינו כרוך בהעברת כספים אלא בפעולה חשבונאית, שבאמצעותה הבנק מחייב את החייב במס, במסגרת חשבונות הלוואה, ומזכה חשבון פיקדון של החשכ"ל בספרי הבנק. מאחר שהמינהל הוא "מפעל עסקי", המנהל את חשבונותיו על בסיס צבירה, נזקפו להכנסות המדינה יתרות החייבים שחלים עליהם הסדרי הגבייה, אף על פי שיתרות אלה לא נגבו עד 31.12.00. לעומת זאת, החובות למס הכנסה ולמכס ליום 31.12.00 לא נזקפו להכנסות המדינה, מאחר שמשרד האוצר, הממונה על גביית מסים אלה, אינו "מפעל עסקי" והוא זוקף את הסכומים רק עם קבלתם בפועל.

הואיל ומדובר בחובות הנגבים בידי החשכ"ל מהבנקים, והרישומים מנוהלים בספרי החשכ"ל, אין החובות האלה משתקפים במאזנים של היחידות הממשלתיות האמורות, אלא בספרי החשכ"ל. החובות של חייבי מס הכנסה וחייבי מכס משתקפים במאזן המוניטרי בסעיף "הלוואות ופיקדונות" (פיקדונות בבנקים למתן הלוואות), ואילו החובות של החייבים דמי חכירה נכללים במאזן השוטף בסעיף הנדון.

**פעולות "בונדס" בבנק ישראל:** בנק ישראל פודה איגרות "בונדס" בישראל מהחשבון של משרד האוצר בבנק, והחשכ"ל רושם את ההוצאה בחשבון מעבר עד שנציגות המשרד בארה"ב מדווחת לו כי בדקה ואישרה את הפעולות האלה. על פי דיווח הנציגות, החשכ"ל זוקף בספריו את פדיון ה"בונדס" לסעיף התקציב "תשלום חובות" ומבטל את הרישום בחשבון המעבר. ב-31.12.00 נשארה בחשבון זה יתרה של 52.3 מיליון ש"ח.

**בנק מסחרי - הרשות הפלסטינית:** בשנת 1996 החליט החשכ"ל להפקיד בבנק מסחרי את הסכומים שנצברו עד אז בקרן הביטוח למועסקים מאזור יהודה, שומרון וחבל עזה ואת הסכומים שייצברו בה לאחר מכן. יתרת פיקדון זה נכללת בסעיף "שונים" בטבלה דלעיל.

### התחייבויות שוטפות

להלן בטבלה פירוט ההתחייבויות השוטפות ליום 31.12.00 וליום 31.12.99, לפי נתוני החשכ"ל (במיליוני ש"ח):

| 31.12.99        | 31.12.00 |                        |
|-----------------|----------|------------------------|
| 306.2           | 311.1    | המחאות שלא נפרדו       |
| 8,105.9         | 8,293.8  | פיקדונות שהתקבלו       |
| 481.7           | 593.5    | הפרשות וקרנות          |
| 597.4           | 2,488.0  | זכאים בעד משכורת       |
| 22,007.1        | 22,261.8 | זכאים של החשכ"ל        |
| 490.1           | 557.5    | זכאים של מפעלים עסקיים |
| 2,060.7         | 2,655.6  | זכאים של משרדי ממשלה   |
| <u>34,049.1</u> | 37,161.3 | ס"ה                    |

## המחאות שלא נפרדו

במאזן המדינה מקוזזות היתרות של חשבונות הסילוקין (חשבונות עו"ש) של משרדי הממשלה כנגד היתרות של אותם חשבונות לפי ספרי בנק הדואר, על ידי שילוב המאזן של בנק הדואר במאזנים של משרדי הממשלה. היתרה בסעיף זה ליום 31.12.00, בסך 311.1 מיליון ש"ח, מבטאת את ההפרש בין סך כל היתרות של חשבונות הסילוקין של משרדי הממשלה בבנק הדואר (16,248.5 מיליון ש"ח), על פי מאזנים של משרדי הממשלה, לבין היתרות האמורות לפי מאזן בנק הדואר (15,937.4 מיליון ש"ח). הפרש זה מבטא את סכומי השקים שנמשכו מחשבונות משרדי הממשלה בבנק הדואר וב-31.12.00 עדיין לא הוצגו לפירעון.

## פיקדונות שהתקבלו

היתרה בסעיף זה, בסך 8,293.8 מיליון ש"ח, כוללת פיקדונות אצל החשכ"ל בסך 7,445.9 מיליון ש"ח ופיקדונות במשרדי הממשלה בסך 847.9 מיליון ש"ח.

## פיקדונות אצל החשכ"ל

**הלוואות קצרות מועד במט"ח :** היתרה ביום 31.12.00 הסתכמה ב-1.8 מיליון ש"ח

(0.45 מיליון דולר), לעומת 136.2 מיליון ש"ח בשנת 1999. ביתרה זו כלולות בעיקר הלוואות במט"ח שהתקבלו מבנקים. מאחר שמדובר בהלוואות קצרות מועד, הן לא נרשמו במסגרת ההכנסה בתקציב המדינה ולא נכללו במצבת החובות של המדינה במאזן המוניטרי.

**פיקדון משרד הביטחון :** משרד הביטחון מפקיד מט"ח אצל החשכ"ל. החשכ"ל מפקיד כספים אלה בחשבון מיוחד בבנק ישראל, ומושך מהחשבון כספים לצורך ביצוע תשלומים על פי הוראות משרד הביטחון. בנק ישראל אינו מזכה את החשכ"ל בריבית על הפיקדון, ואילו החשכ"ל מזכה את משרד הביטחון בריבית על הפיקדון (ריבית חודשית לפי השיעור הנהוג בשוק). ריבית זו נזקפת לסעיף ההוצאה "ריבית" בתקציב הרגיל של המדינה. יוצא אפוא שסעיף זה מממן חלק מהוצאות משרד הביטחון. בדברי ההסבר לתקציב המדינה לא נאמר שהסעיף "ריבית" נועד גם למטרה מעין זו.

**פיקדון חברת ביטוח :** פיקדון של תאגידים מחו"ל המוחזק בבנק ישראל. יתרת הפיקדון ביום 31.12.00 היתה כ-2.5 מיליון ש"ח (כ-618,659 דולר). הפקדת הפיקדון במשרד האוצר היא תנאי למתן רישיון לאותם תאגידים לנהל עסקי ביטוח בישראל, ונעשית על פי חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981. לפי חוק זה, הפיקדון יוחזר למבטח בעל הרישיון, בין היתר, אם יחדל מעיסוקו בענף הביטוח.

**פיקדון הסוכנות היהודית :** על פי הסכם בין משרד האוצר לבין הסוכנות, הפקידה הסוכנות באוקטובר 1992 אצל החשכ"ל 27.6 מיליון ש"ח, שהיה תשלום ראשון, שוה ערך ל-10 מיליון דולר, על חשבון פיקדון בסך 200 מיליון דולר. בסוף פברואר 1994 הופקדו עוד 30 מיליון דולר; על פי ההסכם, באוקטובר אותה שנה היתה הסוכנות אמורה להפקיד את היתרה בסך 160 מיליון דולר. בשנת 1994 שונה ההסכם, ונקבע שהפיקדון יהיה בסכום של 100 מיליון דולר בסך הכול. בינואר 1995 הפקידה הסוכנות עוד 20 מיליון דולר, ובכל אחד מהחודשים ינואר 1996 וינואר 1997 היא היתה אמורה להפקיד עוד 20 מיליון דולר. כספי הפיקדון נועדו לשמש ביטחונות להלוואות שיינתנו לעולים מכספי הבנקים כדי לסייע להם בתחילת דרכם בארץ. בנובמבר 1995

הוחלט כי במקום ביטחונות אלה תיתן הממשלה ערבות מדינה להלוואות לעולים, ובשנת 1996 הוחלט כי במקום ערבות זו יינתנו ההלוואות מתקציב המדינה. הפיקדון, בסך 60 מיליון דולר יישאר אצל החשב"ל עד שנת 2004, והריבית עליו תהיה שווה לממוצע בין ריבית ליבור (ראו עמ' 000) לפרק זמן של שלושה חודשים לריבית ליבור לתקופה של חמש שנים ועוד 7/8%. אם ידרשו הבנקים לממש ערבויות על הלוואות אלה, תפצה אותם הסוכנות מכספי הפיקדון. יתרת הפיקדון ב-31.12.00 היתה בסך 255 מיליון ש"ח (בעניין זה ראו דוח שנתי 47, עמ' 49).

### פיקדונות במשרדי הממשלה

הפיקדונות במשרדי הממשלה ביום 31.12.00 הסתכמו ב-847.9 מיליון ש"ח, והם כוללים בעיקר את הפיקדונות ביחידות האלה:

| מיליוני ש"ח |                               |
|-------------|-------------------------------|
| 274.3       | הנהלת בתי המשפט               |
| 273.4       | נציגות האוצר בניו יורק        |
| 49.7        | משרד האוצר                    |
| 23.7        | משרד האוצר - לשכה לשיקום נכים |
| 49.2        | משרד החוץ                     |
| 36.2        | בנק הדואר                     |
| 22.4        | משרד הבריאות                  |
| 11.2        | משרד התקשורת                  |
| 10.8        | המינהל האזרחי ביהודה ושומרון  |
| 10.5        | משטרת ישראל                   |
| 9.1         | מינהלת תיאום וקישור-עזה       |
| 8.7         | משרד המדע התרבות והספורט      |
| 7.8         | משרד ראש הממשלה               |
| 7.1         | המשרד לאיכות הסביבה           |

**הנהלת בתי המשפט:** הפיקדונות ליום 31.12.00, בסך 274.3 מיליון ש"ח, הם הסכומים שהפקידו בעלי דין בבתי המשפט בארץ (בשל ערעורים, שחרורים בערובה וכיו"ב); היתרה אינה כוללת ריבית והפרשי הצמדה.

**הנציגות בניו יורק:** הפיקדון, בסך 273.4 מיליון ש"ח (67.7 מיליון דולר), הוא התחייבות של ממשלת ישראל לרכש גומלין בארה"ב.

**משרד האוצר:** במאזן המדינה ליום 31.12.00 כלול פיקדון במשרד האוצר בסך 49.7 מיליון ש"ח, שרובו - 48.7 מיליון ש"ח - הוא כספים שמינהל הרכב במשרד האוצר מחייב את המשרדים (לפי הוראות תכ"ם) להעביר בעד כלי הרכב שבשימושם. פיקדון זה מיועד לחידוש צי כלי הרכב.

**לשכה לשיקום נכים:** הפיקדון בלשכה הוא יתרות כספי הקרן ההומניטרית השוויצרית שטרם חולקו. הכספים מופקדים בבנק ישראל ובבנק הדואר. הקרן האמורה הוקמה מכספי תרומות של בנקים וגופים כלכליים בשווייץ, במטרה לתת מענק חד-פעמי ליהודים ניצולי שואה נזקקים ברחבי העולם. הכספים שנתרמו למטרה זו הגיעו לכ-200 מיליון דולר, מזה כ-59 מיליון דולר הוקצו לניצולי שואה תושבי ישראל. הלשכה לשיקום נכים בדקה את הבקשות של ניצולי השואה שפנו, אישרה את הזכאים ומחלקת את הכספים באמצעות בנק הדואר. בסוף דצמבר 2001 הודיעה הלשכה כי פעילות הקרן עומדת להסתיים.

**משרד החוץ:** ב-31.12.00 היה בידי משרד החוץ פיקדון בסכום כולל של 49.2 מיליון ש"ח. לדברי המשרד, הפיקדון מקורו בכספים שהתקבלו מגרמניה, מהולנד ומארה"ב להשתתפות במימון פרויקטים חקלאיים שהמחלקה לשיתוף בין-לאומי במשרד מבצעת בארצות מתפתחות (ראו דוח שנתי 44, עמ' 414). כספי הפיקדון המתקבלים במט"ח מוחזקים בחשבון בבנק ישראל. כל ההוצאות של משרד החוץ על הפרויקטים האלה מתוקצבות בתקציבו.

**בנק הדואר:** 1. מאזן בנק הדואר משולב במאזן המדינה. השילוב הביא לקיזוז של התחייבויות וזכויות הדדיות בין משרדי הממשלה לבין הבנק, ובעקבות זאת משתקפות במאזן המדינה, כדרוש, רק התחייבויות כלפי גופים לא ממשלתיים. הזכויות וההתחייבויות של הבנק משתקפות רובן במאזן השוטף, ומיעוטן במאזן המוניטרי. 2. בסעיף "פיקדונות במשרד הממשלה", שבמאזן השוטף של המדינה שולבו בדרך כלל התחייבויות שונות של בנק הדואר כפי שהן משתקפות במאזן הבנק. להלן פירוט ההתחייבויות האלה והיתרות שנרשמו במאזן הבנק ליום 31.12.00:

| מיליוני ש"ח | הסעיף במאזן בנק הדואר                                                 |
|-------------|-----------------------------------------------------------------------|
| 198.2       | יתרות חשבונות סילוקין (חשבונות עו"ש) של מוסדות, עסקים ורשויות מקומיות |
| 182.6       | יתרות חשבונות סילוקין (חשבונות עו"ש) של לקוחות אחרים                  |
| 35.3        | רשות הדואר                                                            |
| 32.5        | חשבונות אחרים                                                         |
| 448.6       | ס"ה                                                                   |

מאזן בנק הדואר שולב במאזן המדינה ב-31.3.86. מאז נהג החשכ"ל, בדרך כלל, לציין במאזן המוניטרי את היתרות של תכניות החיסכון שהבנק מנפיק ואת ההשקעות של כספים אלה באוצר המדינה, מאחר שמדובר בהתחייבויות ובהשקעות לזמן ארוך, ואילו יתר הסעיפים של מאזן הבנק נכללו במאזן השוטף. היתרות המועברות למאזן השוטף אינן מאוזנות, דהיינו יש פער בין הסכום הכולל של יתרות החובה לבין הסכום הכולל של יתרות הזכות, ובדרך כלל ההתחייבויות גדולות מן הזכויות. כדי להביא לאיזון, החשכ"ל נאלץ להעביר למאזן המוניטרי חלק מההתחייבויות השוטפות, בסכום זהה לפער האמור, והסכום המועבר הוא בדרך כלל יתרות סילוקין (חשבונות עו"ש) של מוסדות ולקוחות אחרים. כדי לאזן את המאזן השוטף בשנה הנסקרת, הועברו

התחייבויות שוטפות בסך 412.1 מיליון ש"ח מהמאזן השוטף לסעיף "מלוות פנים - הפקדות וקרנות שונות" שבמאזן המוניטרי.

**משרד הבריאות:** ב-31.12.00 הסתכמו הפיקדונות במשרד זה ב-22.4 מיליון ש"ח. סכומים אלה הם הפקדות של חולים המאושפדים בבתי חולים ממשלתיים, בעיקר בבתי חולים למחלות כרוניות או למחלות נפש. ההפקדות נועדו להוצאות שוטפות של חולים אלה בעת אשפוזם. **משרד המזע, התרבות והספורט:** הפיקדונות ליום 31.12.00 הסתכמו ב-8.7 מיליון ש"ח, והם כספים שהתקבלו מגרמניה לקרן מחקר, ומופקדים בבנק ישראל עד לביצוע המחקרים (ראו דוח שנתי 50ב, עמ' 435).

**משרד התקשורת:** ב-31.12.00 הסתכמו פיקדונות משרד התקשורת ב-11.2 מיליון ש"ח, מזה 11.1 מיליון ש"ח פיקדון שנוצר בעקבות מתן רישיון לחברה נוספת שנכנסה לענף שירותי הטלפון הסלולרי בשנת 1998.

**מינהלת תיאום וקישור-עזה:** המינהלת הוקמה במקום המינהל האזרחי בעזה, שפעילותו הופסקה במאי 1994. על פי נתוני המינהלה, כספי הפיקדונות כוללים בעיקר: (א) פיקדונות ערביות קטינים - פיקדונות אלו הם תשלומים של הורי קטינים שביצעו עבירות נגד השלטון הצבאי. (ב) תפיסות מט"ח - הכספים שנתפסו במטבעות שונים הומרו לדולר של ארה"ב, ויוחזרו לאזרחים בשקלים על פי החלטתה של ועדת כופר. (ג) פיקדונות בית משפט צבאי - הפיקדונות הם כספי ערביות שהטיל בית משפט צבאי על עצורים מטעמים ביטחוניים, כולל שהייה בלתי חוקית בישראל. ב-31.12.00 הגיעו פיקדונות המינהלה לכ-9.1 מיליון ש"ח. הסכום כולל שיערוך הפיקדונות במט"ח בסך של כ-2.8 מיליון ש"ח. הפיקדונות במט"ח מופקדים בבנק ישראל, וכל תשלום מפיקדון נעשה בשקלים. פיקדונות במטבע ישראלי מופקדים בבנק הדואר.

**המינהל האזרחי ביהודה ושומרון:** פיקדונות המינהל מנוהלים בבנק הדואר. יתרת כספי הפיקדונות ב-31.12.00 היתה כ-10.8 מיליון ש"ח. היתרה כוללת בעיקר פיקדונות בתי משפט צבאיים בסך כ-10.6 מיליון ש"ח; אלה כספי פלסטינים שנדרשו להעבירם בהתאם להוראות של בית משפט צבאי, ומוחזרים לתושבים הפלסטינים בהתאם להוראותיו. יתרת הפיקדונות כוללת גם פיקדונות במט"ח שמקורם תפיסות בגשרים שבעטיין נפתחו תיקי תביעה; הסכום המוצג במאזן הוא 0.17 מיליון ש"ח, השווה בערכו לסכומי המטבעות השונים שנתפסו לפי השער היציג ביום 31.12.00.

## הפרשות וקרנות

היתרה בסעיף זה - 593.5 מיליון ש"ח - מורכבת מהפרשות וקרנות אצל החשכ"ל; עם הקרנות נמנות קרן לכיסוי הפסדים מערביות המדינה וקרן לביטוח שער ליצואנים.

**הקרן להפסדים מערביות המדינה:** הקרן מיועדת לכיסוי הפסדים שעלולים להיווצר בשל מימוש ערביות. יתרת הקרן ב-31.12.00 הסתכמה ב-552.2 מיליון ש"ח, לעומת 439.4 מיליון ש"ח ב-31.12.99. יצוין כי התשלומים מהקרן אינם מבטאים את מלוא ההוצאות על מימוש ערביות.

**הקרן לביטוח שער ליצואנים:** תכנית ביטוח שער ליצואנים הופעלה באמצעות החברה הישראלית לביטוח סיכוני סחר חוץ בע"מ. ביטוח זה בוטל ב-1.9.93. המבוטחים הפקידו בידי החברה דמי ביטוח בדולרים בשיעור של 5% מדמי הביטוח המשוערים. החברה הפקידה סכומים אלה אצל החשכ"ל, והם הוחזרו למבוטחים בתום תקופת הביטוח. החשכ"ל משעך בכל שנה את יתרת ההפקדות בקרן לתאריך המאזן. ב-31.12.00 הסתכמה יתרת ההפקדות ב-34.7 מיליון



ש"ח (כ-8.6 מיליון דולר). בתשובתו מפברואר 2002 הודיע אגף החשכ"ל למשרד מבקר המדינה, כי היתרה שנצברה בקרן הועברה להכנסות המדינה ב-31.12.01.

### זכאים בעד משכורת

היתרה בסעיף זה היא סכום המשכורות ושכר העבודה של עובדי המדינה, לרבות תשלומים נלווים, בעבור חודש דצמבר 2000 ששולמו בראשית ינואר 2001, אך נזקפו לתקציב של השנה שקדמה לה, לפיכך ביום המאזן יש התחייבות של המדינה המתבטאת בסעיף הנדון. היתרה בסעיף זה ב-31.12.00 הסתכמה ב-2,488 מיליון ש"ח והיא כוללת את הסכומים שנוכו מהמשכורות ומשכר העבודה של עובדים לזכות מוטבים שונים.

החשכ"ל משלם את משכורות העובדים של משרדי הממשלה, מלבד משכורות עובדי משרד הביטחון ומשכורות עובדי ההוראה של משרד החינוך. משרדי הביטחון והחינוך משלמים את המשכורות הללו במישרין מחשבונות הבנק שלהם. היתרה ביום 31.12.00, בסך 2,488 מיליון ש"ח, כוללת שני סכומים שלא שולמו עד 31.12.00: סכום של 746.3 מיליון ש"ח של המשרדים שמשכורות עובדיהם משולמות בידי החשכ"ל, וסכום של 1,741.7 מיליון ש"ח של יתר המשרדים.

1. הסכום של 746.3 מיליון ש"ח מורכב מהסכומים המפורטים להלן:  
(א) בסוף כל חודש של השנה הנסקרת זיכה החשכ"ל את חשבון "משכורת קבועים 2000" כנגד חיוב התקציב. את התשלום נטו לעובדים הקבועים, שמשכורתיהם משולמות בידי החשכ"ל ומחושבות בידי מלם מערכות בע"מ, העביר החשכ"ל לחשבונות הבנק של העובדים. ב-31.12.00 היתה בחשבון האמור יתרת זכות בסך 415.6 מיליון ש"ח, שהיא סכום המשכורות נטו של העובדים הללו לחודש דצמבר 2000, והיא שולמה בינואר 2001. הסכומים שנוכו ממשכורות העובדים הקבועים המשולמות בידי החשכ"ל נרשמים בחשבון נפרד. בחשבון זה היתה ביום 31.12.00 יתרת זכות בסך 260.4 מיליון ש"ח, שהיא סכום הניכויים ממשכורות העובדים לחודש דצמבר 2000, והיא שולמה בינואר 2001.

(ב) החשכ"ל משלם גם את המשכורות של עובדי המוסד לביטוח לאומי (להלן - המוסד). בחשבון של המוסד, שלחובתו נזקפים תשלומים אלה, החשכ"ל מזכה את המוסד בסכום הכולל של הניכויים לביטוח הלאומי מהמשכורות שהוא משלם לעובדי המדינה. כמו כן החשכ"ל מזכה את החשבון האמור בסכום הכולל את הפרשות המעבידים לביטוח הלאומי (המשרדים שמשכורות עובדיהם משולמות בידי החשכ"ל). היתרה החודשית לאחר קיזוז הסכומים האלה היא בדרך כלל חוב של החשכ"ל למוסד, והחשכ"ל פורע את החוב במהלך החודש שלאחריו. היתרה ביום 31.12.00 הסתכמה ב-70.2 מיליון ש"ח לזכות המוסד (ביתרה נכלל גם מס בריאות).

2. יתרת הזכאים בעד משכורת של יתר משרדי הממשלה הסתכמה ביום 31.12.00 ב-1,741.7 מיליון ש"ח. יתרה זו כוללת, בין היתר, את סכומים האלה: 1,235.5 מיליון ש"ח למשרד הביטחון ו-409.5 מיליון ש"ח למשרד החינוך (בעיקר בעד משכורות מורים).

### זכאים של החשכ"ל

היתרה של חשבונות הזכאים הרשומים בספרי החשכ"ל הסתכמה ביום 31.12.00 ב-22,261.8 מיליון ש"ח. להלן פירוט הזכאים:

| מיליוני ש"ח |                                     |
|-------------|-------------------------------------|
| 15,656.3    | מלוות בערבות ממשלת ארה"ב            |
| 5,405.3     | התחשבנות - ערבויות ממשלת ארה"ב      |
| 685.0       | אוצר השלטון המקומי בע"מ             |
| 232.5       | פיקדון ענבל                         |
| 38.1        | מפעלי תע"ש                          |
| 83.6        | תשלומים פנסיוניים - הרשות הפלסטינית |
| 60.9        | היטל השוואה - הרשות הפלסטינית       |
| 54.8        | מחלקת תשלומים - הרשות הפלסטינית     |
| 2.0         | פעולות ה"בונדס" באירופה             |
| 0.3         | סכומים שלא שולמו לתיירים            |
| 43.0        | שונות                               |
| 22,261.8    | ס"ה                                 |

**מלוות בערבות ממשלת ארה"ב:** בספטמבר 1992 העמידה ממשלת ארה"ב לרשות מדינת ישראל מסגרת ערבות של 10 מיליארד דולר לגיוס הלוואות במשך חמש שנים ואפשרות לשנה נוספת. ההלוואות ניתנו למדינה לסיוע בקליטת עולים. הסכום שגויס למעשה בשנים 1993-1998 היה 9,293 מיליון דולר, לאחר הפחתה של 771 מיליון דולר בשל ההשקעות של ישראל בשטחים. בשנים 1993-1999 הומרו כ-4.3 מיליארד דולר<sup>4</sup> מכספי הערבויות והופקדו בחשבונות השקליים של משרד האוצר בבנק ישראל לשם מימון התקציב. בשנת 2000 לא השתמש החשכ"ל בכספי הערבויות למימון התקציב. יתרת כספי הערבויות הועברה לגופים עסקיים באמצעות הבנקים המסחריים ולהבטחת יתרות המט"ח בבנק ישראל. ההלוואות ניתנו בריבית הנהוגה בשוק בתוספת העלות שהיתה לממשלה.

הכספים הקשורים להסדר הערבויות מוצגים בדין וחשבון הכספי - במאזן השוטף - הן בצד ההתחייבויות והן בצד הנכסים (נוסף על כך רשום סך של 4,541 מיליון דולר במאזן המוניטרי בסעיף מלוות חוץ בערבות מלאה של ארה"ב).

1. בצד הנכסים: (א) בהערת שוליים לסעיף "חייבים לחשכ"ל" (שהיתרה בו היתה בסך 7,873.8 מיליון ש"ח) צוין: "יתרת החייבים כוללת פיקדונות בבנקים מכספים בערבות ממשלת ארה"ב בסך של 6,503.8 מיליוני שקלים (1,609.4 מיליון דולר)". מספרי החשכ"ל עולה, שיתרה זו כוללת סך של 6,050.1 מיליון ש"ח (כ-1,500 מיליון דולר) - יתרת ההלוואה שקיבלה חברת החשמל, וסך של 655.7 מיליון ש"ח (162.3 מיליון דולר) - יתרת הסכום שניתן לששה בנקים לשם מתן הלוואות

4 הסכום שהומרו הופקד בבנק ישראל לאחר הורדת "פרמיית סיכון" ו"עמלת חתמים" היה כ-4 מיליארד דולר (ראו דוח שנתי 45, עמ' סה).

למגזר העסקי. (ב) בסעיף "בנק ישראל" רשום סך של כ-14,223 מיליון ש"ח (כ-3,520 מיליון דולר), שהוא יתרת כספי הערבויות.

2. בצד ההתחייבויות: יתרת הזכאים כוללת מלוות בערבות ממשלת ארה"ב בסך של 21,061.6 מיליון ש"ח (5,212 מיליון דולר). מספרי החשכ"ל עולה כי בסעיף "זכאים של החשכ"ל" נקוב המלוות בערבות ממשלת ארה"ב בסך 15,656.3 מיליון ש"ח וסכום נוסף בסך של 5,405.3 מיליון ש"ח (כ-1,337.6 מיליון דולר) מוגדר "התחשבות". הסכום הנוסף הוא ההפרש בין תקבולי ריבית מבנק ישראל ומהמגזר הפרטי על כספי הערבויות לבין הריבית על מלוות אלו בארה"ב.

לדעת משרד מבקר המדינה, יש להציג בדין וחשבון הכספי בסעיף הזכאים סעיף משנה מיוחד שבו יוצג סכום המלוות שהתקבלו מארה"ב במסגרת הסדר הערבויות, וכן להציג בביאור את התנאים העיקריים של המלוות. כמו כן, מן הראוי שבסעיף החייבים יוצגו בסעיף משנה מיוחד הסכומים שהפקיד משרד האוצר בבנקים לשם מתן הלוואות, ובביאור לסעיף משנה זה יובאו פרטים על הלווים, סכומי ההלוואות ותנאיהן.

**אוצר השלטון המקומי בע"מ:** החשכ"ל רושם בתקציב המדינה את ההקצבות המיועדות לרשויות המקומיות לזכות חשבון אוצר השלטון המקומי, וגוף זה מושך כספים מחשבונו לפי הצרכים של הרשויות. היתרה בסעיף זה ביום 31.12.00 היתה בסך כ-685 מיליון ש"ח.

**"תשלומים פנסיוניים - הרשות הפלסטינית":** בהסכם עזה ויריחו שנחתם במאי 1994 ועוגן בחוק יישום ההסכם בדבר העברה מכינה של סמכויות לרשות הפלסטינית (תיקוני חקיקה והוראות שונות), התשנ"ה-1995, התחייבה ישראל להמשיך ולהיות אחראית לזכויותיהם של עובדים פלסטינים שצברו זכויות פנסיה בישראל לפני הקמת מוסד פנסיוני ברשות הפלסטינית. לפי ההסכם, לאחר שיוקם המוסד, תעביר אליו ישראל את ניכויי הביטוח הפנסיוני שייגבו מעובדים פלסטינים המועסקים בישראל. אשר לתנאים הסוציאליים של עובדים פלסטינים מעזה ומיריחו שעברו בישראל - התשלומים יבוצעו כבעבר, באמצעות מדור התשלומים של שירות התעסוקה (להלן - מדור התשלומים). מדור התשלומים ימשיך להעביר למשרד האוצר בכל חודש את כספי הניכויים הנגבים על פי ההסכמים הקיבוציים, בניכוי התשלומים ששולמו באותו חודש לזכאים. ב-31.12.00, לאחר שחלק מהכספים הופקדו בבנק מסחרי, הגיעה היתרה בסעיף "זכאים של החשכ"ל", סעיף משנה "תשלומים פנסיוניים - הרשות הפלסטינית", לסך 83.6 מיליון ש"ח.

**"היטל השוואה - הרשות הפלסטינית":** בהסכם עזה ויריחו נקבע כי כספי היטל השוואה יועברו לרשות הפלסטינית לאחר שהיא תציג תכנית, שתהיה מקובלת על ישראל, לשימוש בכספים אלה לרווחת פלסטינים מעזה ומיריחו שעובדים בישראל ולבני משפחותיהם (מעין מוסד לביטוח לאומי פלסטיני). עוד נקבע, שמדור התשלומים יגבה, כבעבר, את ההיטל מהמעסיקים ומהעובדים; שירות התעסוקה יתחיל ברישום נפרד של כספי היטל השוואה שנגבו מאז 4.5.94 מעובדים מרצועת עזה ומאזור יריחו; שני שלישים מן העלות בפועל של הפעלת מדור התשלומים ינוכו מכספי ההיטל שיועברו לרשות הפלסטינית. חלק מהכספים הועברו לבנק מסחרי כפיקדון של הרשות הפלסטינית, ואצל החשכ"ל נשארה יתרה בסך 60.9 מיליון ש"ח.

**מפעלי תע"ש:** בעקבות ההחלטה לפנות מפעלים של תע"ש ולמסור את הקרקע לידי מינהל מקרקעי ישראל, הפקידו המינהל והחשכ"ל סכומים המיועדים להוצאות הפינוי. היתרה בפיקדון ב-31.12.00, לאחר הפחתת ההוצאות, היתה 38.1 מיליון ש"ח (לעומת 81.6 מיליון ש"ח ב-31.12.99).

**פעולות ה"בונדס" באירופה:** היתרה בסך 2 מיליון ש"ח (כ-0.5 מיליון דולר) היא התמורה ממכירת "בונדס" על ידי שבעה בנקים באירופה, שהועברה לבנק ישראל עד 31.12.00, אך לא נזקפה להכנסות המדינה אלא לזכות החשבונית של הבנקים האלה במסגרת סעיף הזכאים. הסיבה לכך היא שהזקיפה להכנסות המדינה נעשית על פי דיווח מנציגות משרד האוצר בארה"ב,

והדיווח על חודש דצמבר 2000 לא כלל את הסכום האמור. היתרה האמורה אינה מבטאת אפוא התחייבות של המדינה.

**סכומים שלא שולמו לתיירים:** היתרה בסעיף זה היא הסכום העומד לרשותם של תיירים ממדינה אירופית שלא קיבלו את מלוא הערך של אג"ח של ה"בונדס" שנפדו פדיון מוקדם. ב-31.12.00 היתה היתרה בסך 311,000 ש"ח (כ-77,000 דולר).

### זכאים של מפעלים עסקיים

יתרת חשבונות הזכאים של המפעלים העסקיים של הממשלה ביום 31.12.00 הסתכמה ב-557.5 מיליון ש"ח. סכום זה מייצג בעיקר תמורה בעד שירותים וטובין שרכשו המפעלים ולא שילמו עד 31.12.00. להלן פירוט הזכאים:

| מיליוני ש"ח |                    |
|-------------|--------------------|
| 453.5       | בתי חולים ממשלתיים |
| 94.2        | מינהל מקרקעי ישראל |
| 6.7         | המדפיס הממשלתי     |
| 3.1         | נמל יפו            |
| 557.5       | ס"ה                |

**בתי חולים ממשלתיים:** היתרה בחשבון זה - 453.5 מיליון ש"ח - היא סכום החוב של 11 בתי חולים ממשלתיים לספקי שירותים.

**מינהל מקרקעי ישראל:** היתרה היא בסך 94.2 מיליון ש"ח, מזה כ-61 מיליון ש"ח חובות לספקים וכ-32 מיליון ש"ח חובות לזכאים שונים.

**המדפיס הממשלתי:** היתרה בחשבון זה - 6.7 מיליון ש"ח - כוללת סך כ-5.1 מיליון ש"ח, חוב לספקים, לנותני שירותים ולמבצעי עבודות, וסך 1.6 מיליון ש"ח, יתרת קרן לחידוש ציוד שהוקמה בשנת 1988. יתרה זו זהה ליתרה שהיתה ב-31.12.92. בשנים 1992-2000 לא הוקצו כספים מתקציב המדינה לקרן זו.

**נמל יפו:** היתרה בחשבון זה - 3.1 מיליון ש"ח - כוללת חובות לזכאים שונים בסך 2.4 מיליון ש"ח, וקרן לפיתוח הנמל בסך 0.7 מיליון ש"ח.

### זכאים של משרדי הממשלה

היתרה של חשבונות הזכאים של משרדי הממשלה ביום 31.12.00 הסתכמה ב-2,655.6 מיליון ש"ח, בכלל זה יתרת הזכאים של נציגות משרד האוצר בניו יורק בסך 270.6 מיליון ש"ח (כ-67 מיליון דולר), מזה 60 מיליון דולר הלוואה מבנק אמריקני.